

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการ

1. ระยะเวลาและสถานที่ศึกษา

โครงการศึกษาข้อมูลชีวภาพและการประมงอ่าวปัตตานี เป็นการสำรวจชนิดของสัตว์ทะเล ลักษณะการทำประมง จำนวนเรือประมง และประชากรที่ประกอบอาชีพประมงในอ่าวปัตตานี สำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ เป็นระยะเวลา 12 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.2540 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2541 พื้นที่ที่ศึกษาคือพื้นที่อ่าวปัตตานี ครอบคลุม ๑ อ่าวปัตตานีและบริเวณใกล้เคียง ที่ประกอบอาชีพการทำประมงพื้นบ้านในอ่าวปัตตานีและบริเวณใกล้เคียง จำนวน 26 หมู่บ้าน ในเขต 3 อำเภอ ของจังหวัดปัตตานี ดังภาพที่ 1

2. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรสัตว์น้ำและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรประมงในอ่าวปัตตานีในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของอ่าวปัตตานีที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสัตว์น้ำและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรประมง
2. รวบรวมทรัพยากรสัตว์น้ำโดยเฉพาะชนิดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจการประมงได้แก่ ปลา หมึก กุ้งและกั้ง ปู และหอย ในด้านของชนิด การกระจายตัว และปริมาณที่จับได้โดยเครมือมือประมงชนิดต่าง ๆ
3. จำนวนประชากร จำนวนชาวประมง จำนวนและประเภทของเรือที่ทำประมงในอ่าวปัตตานีและบริเวณใกล้เคียง
4. ลักษณะการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านของชาวประมง แหล่งจับสัตว์น้ำ และชนิดของเครื่องมือประมงที่มีใช้ในแต่ละชุมชน

3. วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ใช้ทั้งวิธีการเชิงปริมาณ และวิธีการเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบสอบถาม การใช้การพูดคุยกันหาข้อมูลแบบเร่งด่วนโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal; PRA) การสำรวจ การประชุม และพบปะกับกลุ่มชาวบ้านที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

1. การประชุมคณะทำงาน

2. รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ด้านจำนวนชาวประมง และประชากรในหมู่บ้านต่าง ๆ จากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล สถานีอนามัยหมู่บ้าน สุขาภิบาล และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

3. จัดทำแบบสอบถามและประชุมตัวแทนชาวบ้านรอบอ่าวปิดคานีเพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการศึกษาวิจัย
4. สํารวจข้อมูลตามแบบสอบถาม
5. จัดประชุมชาวบ้านและแกนนำในระดับชุมชนเพื่อร่วมประเมินและให้ข้อมูลการประเมินแบบมีส่วนร่วม
6. รวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
7. จัดทำรายงาน และตรวจสอบข้อมูลโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไข
8. จัดทำรายงานรูปเล่ม และเผยแพร่ข้อมูล

4. การเก็บตัวอย่างสัตว์น้ำ

ตัวอย่างสัตว์น้ำได้มาจากเรือประมงในหมู่บ้านต่าง ๆ รอบอ่าวปิดคานีที่ออกไปทำการประมงในอ่าวปิดคานี หรืออ่าวไทยที่ติดต่อกับอ่าวปิดคานี โดยการต้อนตัวอย่างเรือประมงในหมู่บ้าน ๆ ละ 10-12 ลำ ทุกเดือน ๆ ละ 1 ครั้ง จากเรือประมงที่ใช้เครื่องมือประมงชนิดต่าง ๆ ตัวอย่างสัตว์ที่ได้นำมาล้างให้สะอาด แล้วคองด้วยแอลกอฮอล์ 70% ในน้ำทะเล ก่อนนำกลับมายังห้องปฏิบัติการ

นำตัวอย่างปลา หมึก หอย ปู กุ้งและกั้ง มาคัดแยกประเภท แล้วจัดกลุ่มทำการบันทึกประวัติ เก็บตัวอย่างเอาไว้ในห้องเก็บตัวอย่าง การจัดจำแนกชนิดของสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ นั้นใช้วิธีการเทียบเคียงกับตัวอย่างที่มีในห้องพิพิธภัณฑ์ และห้องเก็บตัวอย่างสัตว์ของแผนกวิชาชีววิทยา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หนังสือที่ใช้ร่วมในการจัดจำแนกชนิดของสัตว์ทะเล มีดังนี้

- ชนิดของปลาทะเลใช้หนังสือของคณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2533), กรมประมง (2530) และ Pitcher (1977)
- ชนิดของหอยใช้หนังสือของ Hayward and Ryland (1990), Abbott and Dance (1983), Nielsen (1976), Andersen (1977) และ Nateewathana และคณะ (1981)
- ชนิดของปูใช้หนังสือ Arnold and Brides (1989), Screne and Soh (1979), Dawn and Clifford (1977) และ Ingle (1983)
- ชนิดของกุ้งและกั้งใช้หนังสือ Arnold and Brides (1989) และ สมนึก (2518)

